

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024.201-217>
УДК 7.036:7.012(477):355.01

Лілія Сергіївна ЖУРАВЕЛЬ-ЗМЄЄВА,
доктор філософії з дизайну,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
e-mail: kafedraart@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-5242-3599

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗІВ І ФОРМ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ ТА ДИЗАЙНІ ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. Війна – це потужний рушій змін та трансформацій соціальних процесів у державі, глобальної перебудови суспільства і ментальної ідентифікації особистості. Воєнні дії в Україні в ХХІ ст. суттєво видозмінили світовідчуття української нації, що відобразилося у мистецьких творах сучасних авторів. Сталі художні образи, сформовані під впливом радянської ідеології, набули суттєвих змін, подекуди зовсім викреслені, замінені на сучасні, актуальні, відповідні часу, настроям людей. Зображальні засоби, ґрунтуючись на засадах академічних правил композиції, кольору тощо, тим не менше, суттєво перетворилися у зв'язку з застосуванням сучасних комп'ютерних технологій. Незліченний спектр стилістик, форм, матеріалів, технік збагатив палітру вживаних образів. Змінилася динаміка творів, виразність колірної палітри, проникливість зображальних мотивів, підвищився градус емоційності авторського задуму. Українські митці, ввібравши в душі війну, відкинули умовності та поринули в експеримент, виносячи через мистецтво біль серця всіма знаними та незвичайними способами і методами. З 2014 р. війна травмувала людей,

землі, країну, зруйнувала та пошкодила міста і села, внесла в український пейзаж страшні мотиви. Українські митці зреагували на катастрофічні події та перетворили наслідки воєнних дій на арт-об'єкти, залучивши до творчого процесу незнані раніше форми. Переосмислення таких форм та образів в українській творчості докорінно вплинуло на сучасну мистецьку мову, розширило діапазон зображальних можливостей, зняло перепони в інтеграції вітчизняного твору у світовий простір, звузило комунікативне поле між народами світу і українцями, їх правдою та боротьбою. Ідейно-філософські погляди сучасного мистецтва України змінили напрям свого руху в бік демократичних цінностей, людиноцентричного устрою.

Ключові слова: воєнний час, художній образ, сучасне мистецтво, трансформація образу України, зображальні засоби, сучасна цифрова ілюстрація.

Вступ. Протягом воєнного періоду 2014-2023 рр. в українському мистецтві, графічному дизайні відбулися процеси ґрунтовного переосмислення загально-соціальних цінностей, що відобразилося на візуально-образному ряді художніх творів. Суттєві трансформації в образно-знаковій системі відбулися через процеси самоідентифікації українського суспільства під впливом трагічних подій та суттєво розширили обрії засобів реалізації творчих ідей митців. Саме ці віднайдені, трансформовані образи і засоби викликають особливий дослідницький інтерес.

Постановка проблеми. Цілями даної публікації зазначимо окреслення основних новаційних змін у різних видах мистецтва та дизайну, що викликані воєнними діями. Виділено нові варіації у передачі усталених образів, матеріалах, видозміни у графічному та цифровому дизайні, реалістичному живописі, сучасній популярній поліграфічній продукції, монументальній творчості та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проведено чималу кількість ґрунтовних досліджень про творчість українських художників та дизайнерів у час війни, частина з них присвячена огляду зображальних особливостей, порівняння сучасних зразків із роботами часу попередніх воєнних конфліктів. Особливу увагу трансформації жіночого образу в українській ілюстрації від радянського часу до сьогодення присвятила В. Олійник [10, сс. 266-278]. У статті простежено поступову зміну ролі жінки від жертви, матері, яка оплакує своє горе і змиряється з долею, що було нав'язано радянською ідеологією, до жінки-господині своєї долі, берегині і захисниці, яка постає у сучасній реальності та графічній ілюстрації. Розгляд трансформації не лише жіночих, але й чоловічих образів у воєнні та міжвоєнні періоди ХХ-ХХІ ст. в українському мистецтві пропонують Я. Горічко і Р. Галишич [2, сс. 20-30]. Трактування чоловічих образів змінюються дещо менше, ніж жіночих, проте, автори зазначають, що на це істотно впливає місце створення. Так, плакати видані діаспорою більш героїчно та самодостатньо диктують чоловічі та жіночі постаті. Інші публікації звертаються до різних видів мистецтва та візуального дизайну. Мистецько-соціальну рефлексію муралів та сакралізацію образів у вуличних графіті вивчає М. Чікарькова [16, сс. 265-269]. Докладно вивчені мотиви війни у реалістичному живописі А. Барановською [1, сс. 33-40]. Багатогранно та глибоко вивчає військові наративи у мистецтві коміксу О. Гудошник [3, сс. 43-58]. Безпрецедентна реалістичність образів і відтворення подій у мальовисі відповідно до реального тайм-лайну бойових дій виводить український комікс на новий рівень у галузі. Мистецький аналіз сучасної цифрової ілюстрації у контексті війни росії в Україні проводять А. Дубрівна і І. Єрмак [4, сс. 46-52], розділяючи її тематично: хроніки війни, фіксація подій, героїзм, гумор,

позитив, карикатура. Виразальні засоби сучасної ілюстрації також розглянуто у статті Г. Новік і П. Земцової [9, сс. 88-96]. Художньо-зображальні засади Digital-мистецтва вивчали А. Дубрівна і К. Крижанівська [5, сс. 1-11].

Мета статті. Розглянувши численні публікації, що характеризують творчі знахідки у період воєнного часу, спробуємо виокремити основні художні засоби формування саме сучасного образу, відстежити принципи передачі заданої тематики у різних візуальних жанрах, принципи трансформації матеріалів у контексті війни.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до досліджень В. Олійник [10, сс. 266-278], Я. Горічко і Р. Галишич [2, сс. 20-30], українська графіка радянського воєнного часу була дуже підпорядкована ідеології, залежна від політичних настанов, мала скупі, придушену національну ідентичність. Пропагандистські зображення створювалися митцями подекуди свідомо та добровільно, адже автори дійсно вірили у світле майбутнє СРСР. Жіночі образи, як символічні, так і реалістичні, чітко визначали місце й роль жінки у суспільстві, України як другорядної частки Союзу. Чоловічі образи подавалися як приклад для наслідування: передовики виробництва, мужні робітники і хлібороби, воїни-захисники. Національні ознаки мали цілком не значні обриси, не акцентувалися і навмисне промальовувалися не ретельно, для того, щоб не активізувати увагу та не закріплювати у пам'яті глядача. Пейзажі, зображувані у живописних полотнах і графічних роботах, мали оспівувати красу Радянської землі, а інтер'єри – переконувати глядача у «забезпеченості», «рівності», «достатку» всіх громадян країни. Мистецьке вільнодумство, національна ідентичність та ідеї, що йшли у розріз, чи бодай не під руку, з ідеологією, засуджувалися і в подальшому жорстоко каралися. Доказом того є доля

М. Бойчука, С. Невмержицької-Бойчук та їх учнів і послідовників.

Сьогодні українське мистецтво воєнного часу значно вільніше, чуттєвіше, життєве. Сучасні художники без пафосу та постановки зображають реальність війни. Через реалістичні живописні портрети ми можемо зазирнути в очі бійців, що зараз боронять українську землю, або й тих, що вже піднеслися на щиті (Ю. Клапоух, «Двоє друзів», 2022 р.; К. Баранюк, «Портрет пораненого бійця», 2022 р.; В. Шерешевський, «Наші котики», 2022 р.). Реалістично-символічні образи передають жах втрати майна, повсякденного побуту, життя і майбутнього (І. Яровий, «Відбитки війни. Дзеркало Ірпінь», 2022 р.; О. Лук'янов, «Повернення. Іриси», «Господи, як я заздри́в чайкам», 2022 р.). У сучасному живописі воєнного часу є алегоричні образи жінки-України, але тепер це не «менша», «недосвідчена», слабка й скорботна сестра, а сильна, рішуча дівчина в народному строї, що твердо стоїть на ногах і боронить себе (М. Пітчук, «Мотанка. Україна», 2023р., А. Осмолівська, «Оберіг», 2023р.; Т. Черевань, «Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу», 2022р.). Живопис нині став драматичнішим, не виваженим у кольорі, що різко подає емоцію, однак, митці часто використовують відпрацьовані символічні образи для легшого сприйняття твору глядачем. Так, образ відлітаючого птаха є сталим символом відлітаючої у вирій душі, похму́ре небо – передвісник біди, чорний ворон – смерті (О. Шекшуєв, «Берегиня», 2022 р.; І. Яровий, «Відбитки війни. Дзеркало Ірпінь», 2022р.) [1, сс. 33-40].

Значно динамічніше змінилася графіка. Окрім того, що сучасна графічна ілюстрація, плакат перестали залежати від поліграфічного виробництва та завойовують digital-простір, цифрова ілюстрація є прогнозованою, простішою у виконанні, мінливою та адаптивною, розпорошеною у

мережі інтернет [6]. Саме швидкість поширення візуального контенту у перші дні повномасштабного вторгнення росії в Україну дозволило донести сутність подій, відчуття пересічних українців до світової спільноти (А. Колесніченко, «Дім», «Буча» 2022 р.; М. Скоп, «Маріуполь», «Тримайте небо», 2022 р.; К. Гончарова, «Знак питання», міні-комікс «Сирена», 2022 р.; О. Смірнова, «Робота з дітьми в бомбосховищі», «Stop war» 2022 р.) [7; 8]. Сучасна українська цифрова ілюстрація, на відміну від друкованої плакатної радянської, дуже чутлива, жива, творилася синхронно з подіями, стала візуальним репортажем, мальовисом (Ю. Тверітіна, «48th day of War Diary», 2022 р.; А. Андрєєва, «Дівчина вивезла чотирьох дорослих», 2022 р.; К. Шальнєва, «Я тебе ніколи нікому не віддам», 2022 р.). Подекуди недосконалі, декоративні, не промальовані, мультиплікативні форми значно різкіше передавали значення ситуації ніж живописні полотна (С. Мірчук, «Вій», «Мотанки проти матрешок», 2022 р.; І. Костишина, «Захисна зірка», 2022 р.; Г. Олійко, «russia rills civilians», 2023 р.; «Putin is killing ukrainian children», 2022 р.). Карикатурні образи вживані українськими ілюстраторами у роботах зачіпають за живе, змушують посміхатися, сміятися, іноді навіть викликають зловтішну усмішку (А. Ужасная, «ЗСУ котики», 2022 р., М. Паленко, «Ілля в вову насцяв», 2022 р.; М. Мошковський, «Ворона з тероборони», 2022 р.) [4, сс. 46-52]. На відміну від радянського динамічно-закличного, пафосного, пропагандистського плакату воєнного часу, сучасний український, хоч також має риси патріотично-закличної пропаганди, сприймається м'якше, душевніше, іноді образи носять більш вдумливий, філософський характер, оскільки українців у цій війні часто мучать запитання «Чому? За що?» (К. Гончарова, «Знак питання», 2022 р.). Інтер'єри цифрових ілюстрацій зображують не вигадані чи

постановочні приміщення, а те що справді оточує автора – стіни своїх домівок, укриттів, платформи метро, купе вагонів та інше (О. Шатохін, «Ілюстрований репортаж», 2022 р.; Ю. Тверітіна, «У безпосередній близькості», «36th day of the war», «Wardiary. June 14.», 2022 р.; О. Грищак, «Сьогодні у коридорі», 2022 р.). Пейзажі сучасної української графіки оспівують рідну землю, відверто змальовують жахи війни, без пафосу і надмірної кривавості зображують бойові дії (Т. Якунова, «Russia attacked civilian objects», 2022 р., Yev Haidamaka, «Support Ukraine», «In Ukraine, we don't say...», 2022 р.) [7; 8].

В українському поліграфічному асортименті не надто звично бачити комікс, адже журнали з картинками і незначною кількістю тексту вважаються притаманними для дитячої літератури. Але український комікс – то не про дитячі розваги, а про війну і титанічну роботу воїнів. Попри мультиплікативність самого жанру, художники, що працювали над серіями коміксів про війну в Україні, досягали максимальної реалістичності персонажів, що змальовані з реальних бійців, відтворювали у малюнках сцени і фрази зі справжніх боїв аж до секундного відтворення бою («Кіборги», 2016 р. – до сьогодні, «Охоронці країни», 2016-2019 рр.). Надзвичайна реалістичність такого продукту здається створила новий напрям у мистецтві коміксу, зробивши його більш вартісним та серйозним художньо-літературним жанром, ніж розважально-дитяче видання («Звитяга. Савур-могила» 2015р., цикл «Кіборги») [3, сс. 50-56].

Цікаво спостерігати, як світова спільнота відреагувала на значний масив візуального українського воєнного мистецтва, що шириться інтернетом [6; 14; 17]. Митці з різних країн світу відгукнулися на почуття українців і своєю творчістю підтримали нашу боротьбу ((Беата Куркуль, (Литва), Еліза Тодд (США), Луїс Бучінго (Португалія) –

цифрова ілюстрація, Радо Явор (Словаччина), Беата Куркуль (Литва), Трек Сандер Келлі (США) – живопис, Banksy (Велика Британія), Крістіан Гемі (Франція), Chemis (Чехія), Петр Яворський (Польща) – мурали)). Були створені комікси про війну в Україні (Манга у Японії), написані живописні картини про горе українців, створені численні цифрові ілюстрації, плакати, карикатури [6; 12; 14; 17] тощо. Інформаційний простір наповнений журналістськими репортажами, фото і відеоматеріалами про події в Україні, то ж, будь-хто може з ними ознайомитися без потреби виходити з дому, і, тим паче, їхати в країну, де йдуть бойові дії. Отже, безліч людей побачили та прониклися співчуттям до нашої країни. Digital-простір повниться красою українських образів, де переважно застосовуються чітко впізнавані строї українського костюму, жіночого узагальненого образу України, а також символів і досягнень сучасної української держави – літак «Мрія», пшеничне поле і блакитне небо (кольори прапору), калина, герб тощо.

Залученість світових митців яскраво відобразилася на вулично-монументальному мистецтві – графіті. Чимало іноземних майстрів відвідали українські міста й залишили свої роботи на стінах громадських будівель. Зокрема відомий анонімний художник Banksy, французькі, італійські майстри [11; 12; 14]. В їх творах домінують жіночі, дівочі й навіть дитячі образи, що передають настрій не лише загальної ситуації у країні, у війні, а й настроїв конкретного місця, де нанесені ці зображення, та подій, що там відбулися ((Сальваторе Бенінтенде (TvBoу), «Дівчина зі знаком «Стоп», Banksy, «Гімнастка» у Бородянці, «Жінка у протигазі» у Гостомелі, «Чоловік у ванні» у Горенці, Крістіан Гемі (С215), «Портрет Шевченка», «Портрет хлопчика у вишиванці», «Бабуся обнімає онуку», BANDIT, John Ashbaugh та Tristan George (США), «Українська

жінка» в Бучі) [11; 12; 14]. Іноземні майстри апелюють переважно реалістичними образами, в той час, як українські художники-муралісти часто створюють малюнки у декоративній, узагальненій, мультиплікаційній манері, з додаванням реалістичних елементів композиції (С. Брильов, «Військові котики»; MuralMarket, «Україна-фенікс»; В. Манжос, «Час змін»; В. Гідеван, «Пес Патрон»). Тематики муралів вітчизняних авторів також відрізняються. Зображаються значимі постаті української культури чи відомі у цих буремних подіях люди (образ волонтерки Анастасії Тихої, що евакуювала собак з Ірпіня, створений компанією «Suziria Group»), карикатурно-сатиричні сюжети (В. Манжос, «Час змін»), інтерпретовані образи (А. Ковтун, «Привиди Києва»), зокрема з певним сакральним змістом (Є. Шалашов, «Свята Джавеліна»). Деякі мурали як вітчизняних, так і іноземних майстрів, викликають чималий резонанс у суспільстві, як це і має бути у мистецтві графіті. Монументальні розписи та мозаїки радянського часу були елементом декору, що візуалізував призначення будівлі, оспівував певну діяльність у ключі ідеологічної доктрини СРСР. Сучасні ж мурали в цьому значенні практично не застосовуються, вони є значно стихійнішими і емоційнішими, передають індивідуальний погляд та думку митця, саме тому подекуди викликають досить різку реакцію пересічних українців («Волонтерка з собаками», Suziria Group; Є. Шалашов, «Свята Джавеліна») [11; 16, сс. 265-269]. Окремо варто зазначити реалістичні портретні мурали, що масово почали з'являтися на стінах звичайних житлових будинків у різних містах України. Це портрети полеглих захисників, на будинках, де вони жили до війни. Ці напрочуд реалістичні портрети покликані зберегти пам'ять про воїнів, розповісти простим перехожим про людину, що віддала життя за Україну.

Війна відбилася на всіх сферах життя українців, особливої шкоди вона завдала безперечно містам, селам, пашним полям та загалом екології. Значна кількість зруйнованих будівель, заміновані землі, безліч будівельного сміття, металобрухту спонукало до пошуку вирішення цих проблем. Мистецькі питання ніби стоять осторонь від вирішення практичних завдань, але на часі інтеграція матеріалів, трансформація та переосмислення існуючої реальності. У мистецький простір стрімко увірвалися нові форми — гільзи від снарядів, осколки ракет, уламки БПЛА, протитанкові їжаки, стіни зруйнованих будинків, потрошена автомобільна та військова техніка... Всі ці наслідки воєнних дій втілюються у нові мистецькі об'єкти: з уламків народжуються скульптури чи утилітарні речі (І. Бондар, Д. Ейдер, В. Калюжний, І. Чорномаз, О. Шапошник), залишки стін, бита техніка стає тлом для мальовисів ((Трек Сандер Келлі (США), Banksy (Велика Британія), Крістіан Гемі (С215) (Франція)), гільзи відстріляних снарядів, порожні туби від NLAW, FGM-148, Javelin, протитанкові їжаки покриваються орнаментальними та сюжетними розписами (Н. Гмиря, С. Котов, О. Фейло тощо) [11; 12; 13]. Жодна виставка сучасного українського мистецтва не обходиться без таких експонатів. Чимало таких творчих робіт продається на благодійних аукціонах, кошти з яких передаються на допомогу війську. Надзвичайно вражають митці, що виходять на вулиці українських міст і розписують протитанкові їжаки, гармонізуючи міський простір і привносячи в нього красу, розписують соняшниками купи понівеченого металу, перетворюють гільзи на вишукано розписані вази ((В. Логвин, «Петриківський розпис» на протитанкових їжаках, 2022 р.; Трек Сандер Келлі (США), «Квіти надії» на трощеній техніці, 2022 р.)). Особливої уваги заслуговують скульптури, створені з уламків. Предмети, що

несли смерть і руйнування, понівечені самі, пройшли механічну трансформацію, були переосмислені скульпторами та народилися заново в новій подобі. Сучасна, алегорична скульптура, химерна за своїми формами, фактурами й текстурами, виразна у візуальному та тактильному значенні [15]. У ній присутні як дивовижні, фантазійні форми, антропоморфні образи, так і зовсім прості та утилітарні. З уламків створюють годинники, прикраси, лампи, брелоки, торшери, вази тощо. Всі ці предмети часто також стають лотами благодійних аукціонів [13].

Висновки. Під впливом воєнного конфлікту росії проти України відбулися істотні зміни у світосприйнятті українців. У візуальному мистецтві видозмінилося сприйняття реальності, вільнішим стало оточення, колірна палітра, сприйняття самих образів стало значно більш людиноцентричним, вільнодумним. Мистецькі експерименти сягнули до осмислення понять сучасної святості, межі усталених поліграфічних принципів, започаткувавши цифрову ілюстрацію, як вид візуальної фіксації оточуючих подій, комікс, як жанр серйозного, достовірного «літопису», а також введення у мистецький вжиток матеріалів, що стали фактичним наслідком війни. Скульптури з уламків, розписані гільзи та інші аналогічні об'єкти є віхою у сучасному мистецтві України, актуальним видом творчого самовираження. Включення в українську біду іноземних авторів та поширення мережею інтернет творів вітчизняних художників стало дієвим інструментом у інформаційній війні проти агресора. Для українського мистецтва ця воєнна ситуація стала рушійною силою для масової інтеграції у світовий мистецький простір, популяризації української культури, ідей свободи, вільного вибору, демократії.

Мистецтво України воєнного часу ХХІ ст. є безпрецедентним за своєю образністю, драматичністю, сміливістю мистецького експерименту, трансформацією радянського творчого досвіду та фахового спадку. Майбутні творчі пошуки візуальної комунікації, ймовірно, ще більше заглиблять ці тенденції, ще більший прояв знайдуть принципи апсайклінгу, digital-арту з застосування ІТ-технологій, ШІ та мережевої творчості. Важливо, що в потоці нових технологій, засобів, творчих принципів, ідей не втрачається основна мета – українська ідентичність.

Список використаної літератури:

1. Барановська А. Мотив війни у реалістичному живописі сучасних українських художників. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 66. Т. 1. Сс. 33-40.
2. Горічко Я., Галишич Р. Образ жінки та чоловіка у графічних творах України у воєнні та міжвоєнні періоди. Український мистецтвознавчий дискурс. 2023. Вип. 3. Сс. 20-30.
3. Гудошник О. Воєнний комікс як медіа: українські та світові графічні наративи. Медіанаративи: монографія. Дніпро: Ліра, 2022. Сс. 43-58.
4. Дубрівна А., Єрмак І. Цифрова ілюстація в контексті російсько-української війни. Український мистецтвознавчий дискурс. 2023. Вип. 2. Сс. 46-52.
5. Дубрівна А., Крижанівська К. Образно-художні засади Digital-мистецтва у сучасній ілюстрації. Технології та дизайн. 2020. № 3 (36). Сс. 1-11.
6. З усіх куточків світу: 15 ілюстрацій про війну в Україні. «ELLE». Від 27.02.2022. URL: <https://salo.li/656a7c3>
7. Котубей О. «Я б не хотів мати десятки тем для ілюстрацій кожен день, як зараз»: місяць війни в ілюстраціях. Суспільне. Від 24.03.2022. URL: <https://salo.li/BA59Cb9>

8. Котубей О. Найзрозуміліший вид діалогу: війна в ілюстраціях українських художників. Суспільне. Від 18.04.2022. URL: <https://salo.li/7b7cd97>
9. Новік Г., Земцова П. Сучасна ілюстрація. Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». Теорія та практика дизайну. 2021. Вип. 24. Сс. 88-96.
10. Олійник В. Трансформація жіночого образу в українській ілюстрації від радянських часів до сьогодення. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. 2023. Т.6. No 2. Сс. 266-278.
11. Птаховська Д. «Свята Джавеліна» та «Красавица терпіти не буде»: патріотичні мурали, створені під час війни. Канал 24. Від 01.02.2023. URL: <https://salo.li/6B7E947>
12. Портери Героїв України та розмальовані артефакти: роботи французького художника можна побачити у Національному музеї історії війни. Телеканал «ДІМ». Від 02.08.2023. URL: <https://salo.li/d57D35B>
13. Смагіна А. Кинджали, меблі та церковні дзвони: як відходи війни стають мистецтвом. Рубрика. Від 22.02.2023. URL: <https://salo.li/ebD5449>
14. Смагіна А. Намалюю тобі Україну: ТОП муралів, що нагадують світові про підтримку українців. Рубрика. Від 23.03.2023. URL: <https://salo.li/0AdD146>
15. Чешко К. У Харкові презентували скульптуру з уламків російських ракет. MediaPort. Від 16.08.2023. URL: <https://salo.li/E267e38>
16. Чікарькова М. Національно-політична модифікація сакрального у графіті часів російсько-української війни. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2023. Вип. 46. Сс. 265-269.
17. Яблучна А. Реакція іноземних митців на війну яку почала РФ. Ukrainer. Від 16.05.2022. URL: <https://salo.li/65C1d1c>

Lilija S. ZHURAVEL-ZMIEIEVA,

PhD in Design,

National Academy of Management of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine,

e-mail: kafedraart @ukr.net

ORCID: 0000-0001-5242-3599

**TRANSFORMATION OF IMAGES AND FORMS IN
MODERN ART AND DESIGN UNDER THE
INFLUENCE OF WAR TIME**

Abstract. War is a powerful driver of changes and transformations of social processes in the state, global restructuring of society and mental identification of the individual. Military actions in Ukraine, in the 21st century, significantly changed the worldview of the Ukrainian nation, which was reflected in the artistic works of modern authors. Permanent artistic images, formed under the influence of Soviet ideology, have undergone significant changes, in some places they have been completely erased, replaced by modern, relevant ones, corresponding to the times and moods of the people. Visual means, based on the principles of academic rules of composition, color, etc., nevertheless, have significantly changed in connection with the use of modern computer technologies. An innumerable spectrum of stylistics, forms, materials, and techniques enriched the palette of used images. The dynamics of the works have changed, the expressiveness of the color palette, the insight of pictorial motifs, the degree of emotionality of the author's idea has increased. Ukrainian artists, having absorbed the war into their souls, rejected the conventions and plunged into the experiment, bearing the pain of the heart through art, in all known and unusual ways and methods. Since 2014, the war has traumatized people, lands, and the country, destroyed and damaged cities and villages, and

introduced terrible motifs into the Ukrainian landscape. Ukrainian artists responded to catastrophic events and turned the consequences of war into art objects, involving previously unknown forms in the creative process. The reinterpretation of such forms and images in Ukrainian creativity fundamentally influenced the modern artistic language, expanded the range of pictorial possibilities, removed obstacles in the integration of the national work into the world space, narrowed the communicative field between the peoples of the world and Ukrainians, their truth and struggle. The ideological and philosophical views of modern Ukrainian art have changed the direction of their movement in the direction of democratic values, people-centered system.

Key words: wartime, artistic image, modern art, transformation of the image of Ukraine, visual media, modern digital illustration.

References:

1. Baranovska, A. (2023). Motyv viiny u realistychnomu zhyvopysi suchasnykh ukrainskykh khudozhnykiv [The motif of war in the realistic painting of modern Ukrainian artists]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 66 (1), 33-40 [in Ukrainian].
2. Horichko, Ya., Halyshych, R. (2023). Obraz zhinky ta cholovika u hrafichnykh tvorakh Ukrainy u voienni ta mizhvoienni periody [The image of a woman and a man in the graphic works of Ukraine in the war and interwar periods]. Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs. 3, 20-30 [in Ukrainian].
3. Hudoshnyk, O. (2022) Voiennyi komiks yak media: ukrainski ta svitovi hrafichni naratyvy. Medianaratyvy [War comics as media: Ukrainian and world graphic narratives. Media narratives]. Dnipro: Lira, 43-58 [in Ukrainian].

4. Dubrivna, A., Yermak, I. (2023). Tsyfrova iliustatsiia v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny [Digital illustration in the context of the Russian-Ukrainian war]. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs*. 2, 46-52 [in Ukrainian].
5. Dubrivna, A., Kryzhanivska, K. (2020). Obrazno-khudozhni zasady Digital-mystetstva u suchasni iliustratsii [Visual and artistic principles of digital art in modern illustration]. *Tekhnolohii ta dyzain*. 3 (36), 1-11 [in Ukrainian].
6. Z usikh kutochkiv svitu: 15 iliustratsii pro viinu v Ukraini [From all over the world: 15 illustrations about the war in Ukraine]. "ELLE". Date 27.02.2022. Available at: <https://salo.li/656a7c3> [in Ukrainian].
7. Kotubei, O. (2022). "Ia b ne khotiv maty desiatky tem dlia iliustratsii kozhen den, yak zaraz": misiats viiny v iliustratsiiakh ["I'd rather not have dozens of illustration topics every day like I do now": Illustration War Month]. *Suspilne*. Data 24.03.2022. Available at: <https://salo.li/BA59Cb9> [in Ukrainian].
8. Kotubei, O. (2022). Naizrozumilishyi vyd dialohu: viina v iliustratsiiakh ukrainskykh khudozhnykiv [The most understandable type of dialogue: war in the illustrations of Ukrainian artists]. *Suspilne*. Data 18.04.2022. Available at: <https://salo.li/7b7cd97> [in Ukrainian].
9. Novik, G., Zemtsova, P. (2021) Suchasna iliustratsiia. Vydavnytstvo "A-BA-BA-HA-LA-MA-HA" [Modern illustration. "A-BA-BA-GA-LA-MA-GA" publishing house]. *Teoriia ta praktyka dyzainu*. 24, 88-96 [in Ukrainian].
10. Oliinyk, V. (2023) Transformatsiia zhinochoho obrazu v ukrainskii iliustratsii vid radianskykh chasiv do sohodennia [Transformation of the female image in Ukrainian illustration from Soviet times to the present]. *Demiurh: idei, tekhnolohii, perspektyvy dyzainu*. 6 (2), 266-278 [in Ukrainian].
11. Ptakhovska, D. (2023). "Sviata Dzhavelina" ta "Krasavitsa terpity ne bude": patriotychni muraly, stvoreni pid

- chas viiny [“Saint Javelin” and “Beauty Will Not Stand”: Patriotic murals created during the war]. Kanal 24. Date 01.02.2023. Available at: <https://salo.li/6B7E947>[in Ukrainian].
12. Portery Heroiv Ukrainy ta rozmalovani artefakty: roboty frantsuzkoho khudozhnyka mozhna pobachyty u Natsionalnomu muzei istorii viiny [Porters of the Heroes of Ukraine and painted artifacts: the works of the French artist can be seen in the National Museum of War History.]. Telekanal “DIM”. Date 02.08.2023. Available at: <https://salo.li/d57D35B> [in Ukrainian].
13. Smahina, A. (2023). Kyndzhaly, mebli ta tserkovni dzvony: yak vidkhody viiny staiut mystetstvom [Daggers, furniture and church bells: how the waste of war becomes art]. Rubryka. Date 22.02.2023. Available at: <https://salo.li/ebD5449> [in Ukrainian].
14. Smahina, A. (2023). Namaliuiu tobi Ukrainu: TOP muraliv, shcho nahadiuit svitovi pro pidtrymku ukraintsiv [I'll paint you Ukraine: TOP murals reminding the world of support for Ukrainians.]. Rubryka. Date 23.03.2023. Available at: <https://salo.li/0AdD146> [in Ukrainian].
15. Cheshko, K. (2023). U Kharkovi prezentuvaly skulpturu z ulamkiv rosiiskykh raket [A sculpture made of fragments of Russian rockets was presented in Kharkiv]. MediaPort. Date 16.08.2023. Available at: <https://salo.li/E267e38> [in Ukrainian].
16. Chikarkova, M. (2023). Natsionalno-politychna modyfikatsiia sakralnogo u hrafiti chasiv rosiisko-ukrainskoi viiny [National-political modification of the sacred in graffiti during the Russian-Ukrainian war]. Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. 46, 265-269 [in Ukrainian].
17. Yabluchna, A. (2022) Reaktsiia inozemnykh myttsiv na viinu yaku pochala RF [The reaction of foreign artists to the war started by the Russian Federation]. Ukrainer. Date 16.05.2022 Available at: <https://salo.li/65C1d1c> [in Ukrainian].